

Секція Право	
УДК 349	
Дата першого надходження статті до видання	2026-05-01
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-05-25
Дата публікації/оприлюднення	2026-05-30

УРАХУВАННЯ ДОСВІДУ СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ ПРИ ВДОСКОНАЛЕННІ ПРОГРАМ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Гречанюк Андрій Олексійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Львівського державного університету внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-7054-4391

Анотація. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну внесло суттєві корективи в усі сфери життєдіяльності українського суспільства, у тому числі в систему підготовки правоохоронців та військовослужбовців, які виконують завдання з відсічі та стримування збройної агресії як безпосередньо на лінії бойового зіткнення, так і в тилкових регіонах держави. Сучасні безпекові виклики зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення змісту професійної підготовки, розробки нових методик навчання, а також упровадження в освітній процес практичного досвіду, набутого під час ведення сучасних бойових дій. Це сприятиме підвищенню рівня професійної готовності особового складу до ефективного виконання завдань за призначенням в умовах воєнного стану та інших кризових ситуацій. У статті розглянуто перспективні напрями розвитку та вдосконалення системи підготовки правоохоронців і військовослужбовців з урахуванням сучасних реалій та досвіду, отриманого під час російсько-української війни. Особливу увагу приділено питанням адаптації навчальних програм до актуальних загроз і викликів, а також підвищенню практичної складової професійної підготовки. Під час проведення дослідження використано загальнонаукові, теоретичні, порівняльні, емпіричні та прикладні методи, що дало змогу комплексно проаналізувати досліджувану проблематику та сформулювати відповідні висновки й пропозиції щодо її подальшого вдосконалення.

Ключові слова: тактико-спеціальна підготовка; поліцейська діяльність; професійна підготовка; бойовий досвід; сучасні воєнні конфлікти; воєнний стан; безпекове середовище; практико-орієнтоване навчання; підготовка особового складу; Національна поліція України.

TAKING INTO ACCOUNT THE EXPERIENCE OF MODERN COMBAT OPERATIONS IN UKRAINE WHEN IMPROVING TACTICAL AND SPECIAL TRAINING PROGRAMS FOR POLICE OFFICERS

Andriy Oleksiyovych Hrechanyuk

Senior Lecturer, Department of Tactical and Special Training

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-7054-4391

Annotation. The full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation has significantly affected all spheres of Ukrainian society, including the training system of law enforcement officers and military personnel who carry out tasks aimed at repelling and

detering armed aggression both directly on the line of combat engagement and in rear areas of the state. Contemporary security challenges necessitate further improvement of the content of professional training, the development of new teaching methods, as well as the integration into the educational process of practical experience gained during modern combat operations. This will contribute to enhancing the level of professional readiness of personnel for the effective performance of assigned tasks under martial law and other crisis situations.

The article examines promising directions for the development and improvement of the training system for law enforcement officers and military personnel, taking into account contemporary realities and experience gained during the Russia-Ukraine war. Particular attention is paid to adapting training programs to current threats and challenges, as well as strengthening the practical component of professional training.

During the research, general scientific, theoretical, comparative, empirical, and applied methods were used, which made it possible to comprehensively analyze the studied issue and formulate relevant conclusions and proposals for its further improvement.

Keywords: tactical-special training; police activity; professional training; combat experience; modern armed conflicts; martial law; security environment; practice-oriented training; personnel training; National Police of Ukraine.

Вступ. Сучасні умови безпекового середовища в Україні, зумовлені повномасштабною збройною агресією російської федерації, суттєво вплинули на зміст і характер службово-бойової діяльності правоохоронних органів. Поліцейські підрозділи сьогодні виконують завдання не лише з охорони публічного порядку, а й беруть участь у заходах із відсічі та стримування збройної агресії, діючи в умовах підвищеного ризику, невизначеності та динамічної зміни оперативної обстановки. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до організації тактико-спеціальної підготовки, яка є ключовим елементом формування професійної готовності поліцейських до виконання завдань за призначенням.

Аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій свідчить про підвищену увагу науковців до проблематики вдосконалення професійної підготовки правоохоронців в умовах воєнного стану. У працях вітчизняних дослідників розглядаються окремі аспекти тактичної медицини, службової тактики дій у надзвичайних ситуаціях, психологічної стійкості та міжвідомчої взаємодії. Водночас, незважаючи на значну кількість напрацювань, недостатньо системно узагальнено практичний бойовий досвід, отриманий у ході сучасних бойових дій, та його інтеграцію в освітні програми тактико-спеціальної підготовки поліцейських. Це формує наукову та практичну прогалину, що потребує подальшого дослідження.

З огляду на зазначене, актуальним є питання комплексного оновлення змісту навчальних програм, розробки сучасних методик підготовки та впровадження практико-орієнтованого підходу, який базується на реальному бойовому досвіді, здобутому в умовах російсько-української війни. Особливого значення набуває формування у поліцейських навичок дій в умовах загрози застосування сучасних засобів ураження, забезпечення особистої безпеки та ефективної взаємодії в складі підрозділів.

Метою статті є аналіз особливостей урахування досвіду сучасних бойових дій в Україні при вдосконаленні програм тактико-спеціальної підготовки поліцейських та визначення основних напрямів їх подальшого розвитку. мета статті — обґрунтувати напрями удосконалення програм тактико-спеціальної підготовки поліцейських на основі узагальнення сучасного бойового досвіду.

Результати дослідження:

Як зазначають І. В. Власенко, В. В. Федоров, Ф. Ф. Зуров, «бойова готовність – це здатність бійця або формування (підрозділу) приступити до виконання бойових завдань відповідно до їх призначення в установлені терміни. Виконання службово-бойових завдань в умовах загальновійськового бою передбачає комплекс основних заходів для підвищення готовності особового складу, до яких можна віднести: 1) професійний добір; 2) виховання морально-вольових якостей, самовдосконалення; 3) підготовку та підвищення кваліфікації (завчасно); 4) матеріально-технічне забезпечення, озброєння; 5) кількість особового складу, достатню для виконання завдання; 6) підготовку, планування заходів та командування (ситуативне); 7) заходи й засоби особистої безпеки; 8) тактику дій. Підготовлений до бойових дій особовий склад, його рішучість і самовпевненість не завжди є показниками готовності. За наявності однаково підготовленого особового складу близько 30% цього підрозділу до виконання конкретних службово-бойових завдань не готові, на що вказує практика ведення бойових дій»

Як зазначають І. В. Власенко, В. В. Федоров та Ф. Ф. Зуров, бойова готовність — це спроможність військовослужбовця або підрозділу в установлені терміни розпочати виконання бойових завдань відповідно до свого призначення.

Виконання службово-бойових завдань у загальновійському бою передбачає комплекс основних заходів, спрямованих на підвищення готовності особового складу, зокрема: 1) професійний відбір; 2) формування та розвиток морально-вольових якостей, самовиховання і самовдосконалення; 3) завчасну підготовку та підвищення кваліфікації; 4) належне матеріально-технічне забезпечення та оснащення озброєнням; 5) укомплектованість особовим складом, достатню для виконання завдань; 6) організацію планування, підготовки та управління (з урахуванням ситуації); 7) забезпечення заходів і засобів особистої безпеки; 8) відповідну тактику дій. Водночас підготовленість особового складу, його рішучість і впевненість у собі не завжди прямо свідчать про реальну бойову готовність. Практика бойових дій показує, що навіть за умови однакового рівня підготовки приблизно 30% підрозділу можуть бути не готовими до виконання конкретних службово-бойових завдань[1, с. 581].

Педагогічна система тактико-спеціальної підготовки охоплює цілі (формування практичних умінь та професійних компетентностей), зміст (теоретичні й практичні компоненти), методи (від інтерактивного викладання до імітаційних вправ), форми (семінари, тренінги, польові навчання) і засоби (спеціальні об'єкти, VR/AR-обладнання, полігони, тренажери). Теоретичним фундаментом цієї системи є принципи андрагогіки – концепції самоорганізованого навчання дорослих, яка наголошує на автономності учня, практичній зорієнтованості та безпосередній актуальності набутих знань. Другим базовим елементом виступає цикл експерієнційного навчання Колба, що передбачає послідовне чергування конкретного досвіду, рефлексивного спостереження, абстрактної концептуалізації та активного експериментування. Компетентнісний підхід у цій системі означає зміщення фокусу від запам'ятовування тактичних алгоритмів до формування професійних навичок, зокрема критичного мислення, автоматизованих реакцій у складних ситуаціях, командної взаємодії та прийняття рішень в умовах обмеженого часу[2, с 6-7].

Важливо також підкреслити значення для діяльності поліцейських в умовах воєнного стану готовності діяти в різних бойових ситуаціях, які можуть виникати не лише на полі бою, а й раптово у населених пунктах. Це зумовлено терористичним характером ворожих артилерійських і ракетних обстрілів, що часто спрямовуються по цивільному населенню та щільно забудованих житлових районах. У таких умовах

поліцейський повинен демонструвати лідерські якості, силу волі, вміння швидко приймати рішення та координувати роботу інших служб, залучених до ліквідації наслідків бойових ситуацій, які, за визначенням О. М. Музичука, В. О. Невядовського та В. О. Найдю, є разовими, обмеженими в часі й просторі подіями або діями з руйнівним чи пригнічуючим впливом російської армії на повсякденне життя цивільного населення України, до усунення наслідків яких залучаються, зокрема, підрозділи поліції. Такі типові бойові ситуації мають відпрацьовуватися на заняттях із тактичної підготовки в межах службової підготовки поліцейських, при цьому кожен правоохоронець повинен детально засвоювати алгоритми дій у разі їх виникнення, а для полегшення навчання можуть розроблятися відповідні методичні рекомендації, відеолекції та інші навчальні матеріали, у тому числі у співпраці із закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських[3, с.19].

У контексті забезпечення ефективного виконання службово-бойових завдань доцільно наголосити на необхідності поетапної підготовки військовослужбовців та поліцейських перед їх залученням до дій у зоні бойових зіткнень. Недостатньо обґрунтованим є безпосереднє направлення особового складу в умови реальних бойових дій без належного попереднього тренування, оскільки це суттєво підвищує ризики помилкових рішень, зниження рівня взаємодії підрозділів та загальної ефективності виконання завдань. У зв'язку з цим першочергового значення набуває організація підготовки на спеціалізованих навчальних полігонах або в польових таборах, де моделюються умови, максимально наближені до реальної бойової обстановки. Такий підхід дозволяє сформувати стійкі професійні навички, відпрацювати алгоритми дій у різних тактичних ситуаціях, удосконалити навички командної взаємодії та прийняття рішень в умовах дефіциту часу і підвищеного психологічного навантаження. Відтак, саме системна та наближена до реальності підготовка є ключовою передумовою забезпечення належного рівня бойової готовності особового складу.

№ етапу	Назва етапу	Зміст підготовки	Основна мета
1.	Професійно-відбірковий етап.	Відбір кандидатів за фізичними, психологічними та морально-діловими якостями.	Формування бази придатного особового складу.
2.	Базова (початкова) підготовка.	Загальна військова/поліцейська підготовка, вогнева, тактична, фізична підготовка.	Формування первинних професійних навичок.
3.	Спеціалізована підготовка.	Поглиблене навчання за спеціалізацією (штурмові дії, охорона, патрулювання, тактична медицина тощо).	Формування фахових компетентностей.
4.	Полігонно-тренувальний етап (наближений до бойового).	Відпрацювання сценаріїв бойових ситуацій у польових таборах/полігонах, стрес-тренінги, взаємодія підрозділів.	Адаптація до умов реального бою.

№ етапу	Назва етапу	Зміст підготовки	Основна мета
5.	Ситуаційно-моделюючий етап.	Розбір типових бойових ситуацій, сценарні навчання, тактичні ігри, тренування прийняття рішень.	Формування алгоритмів дій у нестандартних умовах.
6.	Психологічна та морально-вольова підготовка.	Стресостійкість, робота в умовах небезпеки, подолання паніки, розвиток лідерських якостей.	Забезпечення психологічної готовності.
7.	Контрольно-оцінювальний етап.	Іспити, комплексні тактичні навчання, перевірка готовності підрозділів.	Оцінка рівня бойової готовності.
8.	Практичне застосування (бойове/службове чергування).	Виконання реальних завдань у зоні підвищеного ризику з подальшим аналізом дій.	Закріплення навичок у реальних умовах.

Табл. 1. Структурно-логічна модель етапів підготовки військовослужбовців і поліцейських до виконання бойових завдань.

Важливим аспектом є психологічна складова тактико-вогневої підготовки. Застосування вогнепальної зброї завжди пов'язане з високим рівнем стресу та відповідальності, оскільки будь-яка помилка може мати тяжкі наслідки. У цьому контексті тактична підготовка сприяє формуванню у поліцейських здатності контролювати власний психоемоційний стан, діяти впевнено та рішуче, не втрачаючи при цьому правової та моральної орієнтації. Саме поєднання тактичних, вогневих і психофізичних компонентів дозволяє сформуванню готовності до дій у ситуаціях підвищеного ризику[4, с. 159].

Перспективним напрямком подальших досліджень є: подальше поглиблення наукового аналізу механізмів інтеграції бойового досвіду в систему тактико-спеціальної підготовки правоохоронців і військовослужбовців, зокрема шляхом розробки інноваційних методик навчання, що ґрунтуються на моделюванні реальних бойових ситуацій. Особливої уваги потребує удосконалення полігонної та симуляційної складової підготовки, впровадження сучасних технологій (VR/AR-тренажерів, цифрових тактичних полігонів), а також формування єдиних стандартів оцінювання рівня бойової готовності особового складу. Крім того, актуальним є дослідження психологічної адаптації поліцейських і військовослужбовців до дій в умовах інтенсивного бойового стресу та невизначеності, що безпосередньо впливає на ефективність виконання службово-бойових завдань.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України зумовила суттєві трансформації в системі професійної підготовки правоохоронців і військовослужбовців, актуалізувавши необхідність формування їхньої готовності до дій у складних та динамічних умовах сучасного бойового середовища. Виявлено, що традиційні підходи до тактико-спеціальної підготовки потребують суттєвого оновлення з урахуванням реального бойового досвіду, здобутого в ході російсько-української війни.

Обґрунтовано, що ключовим чинником підвищення рівня бойової готовності особового складу є впровадження практико-орієнтованої моделі навчання, яка передбачає поетапну підготовку від базового рівня до полігонних і ситуаційно-моделюючих тренувань із максимальним наближенням до реальних умов бойових дій.

Такий підхід дозволяє сформувати стійкі професійні навички, забезпечити належний рівень психологічної готовності та підвищити ефективність прийняття рішень у кризових ситуаціях.

Доведено, що важливе значення у процесі підготовки має інтеграція психологічної, тактичної та вогневої складових, що в сукупності забезпечує комплексну готовність особового складу до виконання службово-бойових завдань. Особливої уваги потребує розвиток стресостійкості, командної взаємодії та здатності діяти в умовах невизначеності та високого ризику.

Узагальнення наукових підходів та практичного досвіду дозволило запропонувати структурно-логічну модель поетапної підготовки військовослужбовців і поліцейських, яка охоплює відбір, базову та спеціалізовану підготовку, полігонно-тренувальний етап, ситуаційне моделювання, психологічну підготовку, контроль та практичне застосування.

Таким чином, удосконалення системи підготовки правоохоронців і військовослужбовців є необхідною умовою підвищення їхньої ефективності в умовах сучасних безпекових викликів та воєнного стану. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою інноваційних навчальних методик, удосконаленням симуляційних технологій та формуванням єдиних стандартів оцінювання бойової готовності.

Список використаних джерел:

1. Актуальні особливості тактико-спеціальної підготовки поліцейських в умовах воєнного стану / Підйома М.М та ін. *ВІСНИК КРИМІНОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ*. 2025. №1 (34). С. 579–587. URL: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.45> (дата звернення: 14.06.2026).
2. Власенко І. В., Шевченко Т. В., Сідельников Б. С., Панченко В. Ю. Дослідження ефективності дій малих тактичних груп у службово-бойовій діяльності правоохоронних органів. *Честь і закон*. 2022. 3 (82). С. 13. URL: <https://chiz.nangu.edu.ua/article/view/267155/263061> (дата звернення: 15.06.2026).
3. Слонь А. Г. (2026). Адаптація методик тактико-спеціальної підготовки фахівців сектору безпеки до умов сучасних воєнних загроз. *Педагогічна Академія: наукові записки*, (28). URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19154300> (дата звернення: 15.06.2026).
4. Мердов С.П., Шостак І.О., Миронов Ю.О. Тактична та вогнева підготовка поліцейських як складові формування професійної готовності до дій в умовах підвищеного ризику. *УКРАЇНСЬКА ПОЛІЦЕЇСТИКА: ТЕОРІЯ, ЗАКОНОДАВСТВО, ПРАКТИКА* No 4(16) 2025. URL: <https://www.policeystika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeyistyka/article/view/329/300> (дата звернення: 16.06.2026).

List of References:

1. Pidjoma M. M. et al. *Current features of tactical and special training of police officers under martial law*. Bulletin of the Criminological Association of Ukraine. 2025. No. 1 (34). Pp. 579–587. Available at: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.45> (accessed: 14.06.2026).
2. Vlasenko I. V., Shevchenko T. V., Sidielnikov B. S., Panchenko V. Yu. *Research on the effectiveness of small tactical groups' actions in the service-combat activities of law enforcement agencies*. Honor and Law. 2022. No. 3 (82). P. 13. Available at: <https://chiz.nangu.edu.ua/article/view/267155/263061> (accessed: 15.06.2026).

3. Slon A. G. (2026). *Adaptation of tactical and special training methods for security sector specialists to the conditions of modern military threats*. Pedagogical Academy: Scientific Notes, (28). Available at: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19154300> (accessed: 15.06.2026).
4. Merdov S. P., Shostak I. O., Myronov Yu. O. *Tactical and firearms training of police officers as components of forming professional readiness for actions in high-risk conditions*. Ukrainian Police Science: Theory, Legislation, Practice. No. 4(16). 2025. Available at: <https://www.policeystika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeystyka/article/view/329/300> (accessed: 16.06.2026).